

TAJEMSTVÍ MÉHO OTCE

A woman wearing a black hat and a long pink coat is seen from behind, looking over her right shoulder. She is standing on a cobblestone street in a city, with a large cathedral and other buildings visible in the background under a bright, hazy sky. A street lamp is visible on the right side of the frame.

RACHEL
GIVNEY

KIO KAN

edice
KLOKAN

Copyright © Rachel Givney, 2021
First published
by Penguin Random House Australia Pty Ltd.
This edition published by arrangement
with Penguin Random House Australia Pty Ltd.
The moral right of the author has been asserted.
Translation © Božena Chovancová, 2021
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.
Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Z anglického originálu *Secrets My Father Kept*
vydaného v roce 2021 nakladatelstvím Michael Joseph,
part of the Penguin Random House group of companies
přeložila Božena Chovancová
Redakční úprava Anetta Nová
Grafická úprava obálky Tomáš Řízek
Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,
v edici Klokan, 2021
shop@alpress.cz
Vydání první

ISBN 978-80-7633-656-8

Všem matkám a všem lékařům, které znám.

1

Tajná skrýš

Krakov, Polsko, únor 1939

Marii tížil pocit viny ze zrady vůči otci, protože se chystala vloupat do jeho ložnice.

Byl váženým občanem a horlivým křesťanem – osmkrát týdně navštěvoval mši svatou (každé ráno a o nedělích dvakrát). Mimo nadšení pro svátost boží a způsoby množení bakterií ho nezajímalo nic jiného. Takovou neúctu od jediné dcery si nezaslouží. Bohužel palčivá touha najít něco – cokoliv – týkajícího se matky, se pro Marii stávala již nesnesitelnou. A tahle deštivá středa, kdy prudký déšť krásně pleskal o kamennou dlažbu, se zdála pro zradu ideální.

Člověk vidí pouze to, co chce vidět, říkával otec příležitostně. Zřídka kdy Marii uděloval otcovské rady; pohrával si pouze s tímto klišé. Pokud vnímáte osobu nebo věc jenom v tom nejomezenějším smyslu, je svět mnohem menší a méně zajímavé místo.

Marie nechápala přesně, co tím otec chtěl říct, nebo proč to vůbec říkal; ve chvíli, kdy se vloupe do jeho ložnice, bude se té fráze držet. Vytáhla z vlasů vlásenku. S touhle činností neměla žádné zkušenosti, naštěstí místní delikvent Olaf, se kterým jezdila do školy stejnou tramvají, zrovna před pár dny vykládal, jak se zámek dá odemknout kouskem obyčejného drátu. „Vsunu ho do klíčové dírky a citlivě s ním pohybuju do všech stran,“ chvástal se mezi záchvaty kašle a pokuřoval při tom cigáro. Marie podržela vlásenku před očima a s úsměvem si ji prohlédla. Většina lidí netuší, že vlásenky můžou být užitečné i pro jiné účely než úpravu účesu. Poslouží také jako klíč.

Nepočítala, že v ložnici najde něco výjimečného, věděla však s jistotou, že tam otec něco skrývá. Dopisy, matčinu současnou adresu? Žádnou jinou místnost v domě totiž nezamýkal – dokonce ani studovnu, kde měl poznámky k důležitému výzkumu. Nikdo nezamýká dveře, pokud nepotřebuje zajistit něco skutečně cenného.

Cestou do patra k Marii zvenku dolehl známý zvuk připomínající tlumené žuchnutí. Ach, sousedka Nowaková pokračuje v budování obranné bariéry z pytlů písku. Zavalitá, nanejvýš sto padesát centimetrů vysoká tetka propadla utkvělé představě, že během jednoho, dvou dnů vtrhne Hitler do města. Už tři roky na to upozorňuje sousedy, přátele a každého, kdo je ochotný jí naslouchat.

Všichni krouťí hlavou, že se paní Nowaková pomátla na rozumu. Nikomu se nepodařilo jí to rozmluvit, naopak. Večer co večer zatarasila vchod do domu pytlí s pískem, ať s tím ostatní nájemníci souhlasili nebo ne. Nezastavil by ji ani hurikán, natož dnešní déšť. Marie se snažila ten otravný zvuk vytěsnit, měla před sebou podstatně důležitější úkol než se zaobírat Nowakovou. Před dveřmi otcovy ložnice se zastavila a důkladně si prohlédla zámek.

Byl součástí otvírací koule – zřejmě technická novinka, protože koule na ostatních dveřích zámek neměly. Otec musel kouli vyměnit. Vytáhla z účesu druhou vlásenku – podle potenciálního kriminálního Olafa byly k odemknutí potřeba dvě. Přes levé oko se jí svezla uvolněná lokna a zacláněla. Marie ji odfoukla a zastrčila za ucho. Pak vsunula do zámku vlásenky – jednu do spodní části, druhou nahoru a podle Olafových instrukcí jimi začala pohybovat do všech stran.

Od námahy ji rozbolel loket, ale zámek nepovolil. Koule sice byla trochu volnější, ale samotný zámek držel. Co dál? Mrkla na hodiny na konci chodby – ručička se blížila k šesté. Její mise je marná, otec je za pár minut doma. Proklínala sebe, vlásenky, jež v ní vzkřísily naději; proklínala Olafa s jeho po-

chybnou radou; a proklínala paní Nowakovou, která ještě nepřestala skládat ke dveřím pytle s pískem.

Pokusí se otevřít zámek znovu, až bude mít více času. Popotáhla vlásenky, ale jedna se zasekla v zámku. Chvilí se zatraceným kouskem drátku zápasila, jenže zámek jako by vlásenku držel v kovových čelistech. Zaujala bezpečnou pózu, sevřela vlásenku a vši silou zatáhla. V příštím okamžiku ležela na zádech na podlaze, vlásenku v ruce – a zámek taky. Ve dveřích zela tmavá díra. Marie znovu zkontrolovala čas – šest a dvě minuty. Otec přijde v šest čtrnáct – nikdy se neopozdil. Jaká je pravděpodobnost, že mu unikne, co provedla? Mizivá. Pracoval jako chirurg v městské nemocnici a ve zbytku dne zkoumal pod mikroskopem miniaturní organismy. Šance, že si nevšimne deseticentimetrové díry ve dveřích, je nulová.

Zrovna se připravovala, že kouli zatlačí zpět do díry, když dveře zaskřípaly a otevřely se. Marie nahlédla dovnitř. Oknem na vzdálené stěně pronikalo dovnitř ještě trochu denního světla. Mnohokrát si představovala, jak asi otcova tajná komnata vypadá. Přes zeď občas zaslechla vrzání dřevěné podlahy a přemýšlela, co asi otec zrovna dělá. Píše matce prosebné dopisy, aby se vrátila? Podívala se na hodinky, a než ji zdravý rozum zadržel, byla uvnitř. Krátce se tu porozhlédne, pak opraví zámek.

Ovanul ji ostrý pach karbolového mýdla. Přehnaně naškrobené polštáře trčely opřené o pelest postele jako nacpané kamením. Na parapetech ani na podlaze jediné smítko. *Nemocniční pokoj v péči pomstychtivé vrchní sestry*, napadlo ji přirovnání. Současně se zklamáním pocítila úlevu. V duchu si představovala, že v otcově ložnici najde tajný oltář pro vzývání ďábla nebo hromadu dokumentů dvojitého Stalina agenta. Ve skutečnosti se otec v soukromí projevil stejně jako na veřejnosti – muž bez zájmu o světské radosti, který opravoval Mariiny školní blůzky, pekl jí chléb. Za zavřenými dveřmi své ložnice stejně konvenční, jak se jevil okolí – a bez nad-

sázky poněkud nudný. Jeho strohá korektnost ostře kontrastovala s evidentně bezohledným a neřestným chováním matky, jež rodinu ze sobeckých důvodů opustila.

Na nočním stolku stála v rámečku z hnědé kůže fotografie asi šestileté Marie, jediné ženy v otcově životě, a ta se mu teď vloupala do ložnice. Hluboce se zastyděla.

Otevřela horní zásuvku mahagonové komody a prohrábla ponožky a spodní prádlo. Přišlo jí komické, že vidí ponožky vzorně srolované – až dosud je vídala jen na otcových nohou. V šatníku visely dokonale vyžehlené košile; Marii napadlo, že by je mohla klidně postavit do řady, jak silně byly naškrobené. Dále zde byla ortéza, tu otec používal na zpevnění páteře, protože od dětství trpěl skoliózou. Posledním kouskem inventáře byl pár vyleštěných hnědých střevíců.

Vše, čím pohnula, dala přesně na stejné místo – vzhledem k matematicky přesnému rozmístění to byl dost nelehký úkol. Marii nešlo na rozum, proč otec ložnici zamyká, když nemá co skrývat.

Pak náhodou šlápla na prkno, které ostře zavržalo. Zarazila se. Došlápla znovu a uvolnilo se.

Přinesla si z kuchyně nůž a zapáčila. Nebylo třeba síly, prkno se uvolnilo nečekaně lehce. Překlopila ho na stranu... a objevila volný prostor. Srdce se jí rozbušilo. Sáhla docela hluboko dovnitř a šátrala kolem, ohmatávala stěny prostoru. Zavadila o cosi měkkého a zděšeně stáhla ruku. Mezi prsty se zachytil bílý smotek pavučiny. Očistila ji o sukni a se zatáty zuby znovu vnořila ruku do tmavé díry pod podlahou. Obezřele, v dětské obavě, že zavadí o chlupatého pavouka. Dotkla se nějakého hranatého předmětu. Zlehka ho ohmatala, a jakmile se ujistila, že není živý, vytáhla ho na světlo.

Na dlani jí ležela malá kazeta na šperky z vybledlého vínově červeného sametu. Prohlížela si ji ze všech stran. Ta mohla patřit jediné ženě...

Váhala, zda má kazetu otevřít – chce se vůbec dozvědět, co je uvnitř? Zámek, uvolněné prkno... To vše nyní nabylo

jiného významu. Trhla sebou. Z přízemí sem dolehl známý zvuk – jiný klíč otevřel jiné dveře.

„Marie?“ zavolal otec, sotva vešel do chodby.

Marie ztuhla. Bleskurychle vrátila prkno na místo a s kazetou v kapse vyběhla z ložnice. Vytřeštila zrak na zámek na podlaze; teprve nyní si všimla, že se skládá ze dvou částí: jedna koule sloužila k otevírání z chodby a druhá z ložnice.

„Marie?“ zavolal otec znovu. Musí něco říct.

„Už jdu, tati,“ ozvala se bezstarostným tónem.

„Chci ti něco ukázat.“ Nahoru se neslo cinkání nádobí v kuchyni a Marie se modlila, ať se tam otec chvíli zdrží.

„Hned jsem dole, tati,“ ujistila ho. Situace se očividně nevyvíjela v její prospěch; z tohohle maléru nevyvázne lehce. Ve dveřích otcovy ložnice zeje místo koule a zámku díra, jejíž existenci vysvětlí pouze doznáním.

Následky tušila. Odjakživa si zakládala na přátelském vztahu s otcem, který jí většina dívek ve městě záviděla. Dominik Karský pečoval o dceru vzorně; jeho posedlost kvalitní výživou a důraz na Mariinu dobrou fyzickou kondici hraničily se zdravým rozumem. Kdykoli se postěžovala na bolest hlavy nebo předstírala nemoc, přispěchal se stetoskopem a několik minut jí poslouchal srdce a dech, což Marii dost otravovalo. Jako obvykle pronesl diagnózu: nic jí nechybí, je zdravá jako rybička. Pak přidal záznam o vyšetření k ostatním ve složce, v níž vedl záznamy o dceřině zdravotním stavu. Jak se asi její milující, starostlivý otec zatváří, až zjistí, že se mu vloupala do ložnice? Nerozčílí se, zareaguje mnohem hůř – zatváří se zklamaně. Otřásla se. To nesmí dopustit.

Zvedla ze země vylomenou kouli se zámkem a prohlížela si je. Dva uvolněné šroubky napovídaly, že mohla zámek vyšroubovat, a ne vyrvat ze dveří celý komplet. Pokusila se co nejpřesněji vsadit ho do díry a kuchyňským nožem upevnila šroubky.

„Konečně dokončili svatého Bartoloměje,“ hlásil otec z kuchyně. Marie sebou trhla úlekem a upustila nůž. Nádobí v kuchyni přestalo cinkat. Polkla. Otec mírným hlasem pokračoval.

čoval... a zvolna vystupoval po schodišti. Marie zpocenýma rukama zápasila se šroubky – dosud utáhla jeden. Zvedla nůž z podlahy a začala pracovat, když se otec zastavil na posledním schodu. Vyskočila a strčila šroubek do kapsy.

Otec se naštěstí soustředil na četbu letáku. Podal jí ho. „Tady, přečti si to.“ Stálo tam, že bylo dokončeno okno kostela, který s otcem pravidelně navštěvovali, a k tomu byla připojena fotografie vitrážového okna, na němž umělec zachytil scénu Bartolomějovy mučednické smrti. Kat stahuje z mučedníka zaživa kůži. Krvavé pruhy loupe kat z živého těla jako kůru ze stromu; v mučedníkově tváři se neobjevuje náznak utrpení; s blaženým úsměvem upírá zrak vzhůru k Bohu. Marie se snažila napodobit stejně vyrovnaný výraz. „Aleluja,“ vydechla. „Dali si na čas.“

„Mohlo to trvat i déle,“ poznamenal otec. Zasedal v komisi, aby se ujistil, že dílo bude v dohledné době dokončeno, setkával se s úředníky a knězi. Marie se po otci kradmo podívala. On zvedl oči od fotografie mučedníka. „Co je tohle?“ zeptal se tím svým typicky laskavým a klidným tónem.

Marii se sevřel žaludek. Nadešla chvíle pravdy; přistihl ji. Zarazilo ji však, že jeho zrak míří výš než ke kapse. Dotkl se jejího rukávu.

„Jahodový džem,“ pípla. Utřela si totiž rukávem ústa a zapomněla si převléknout halenku. „Omlouvám se, tati.“

Otec připomněl, že večere se bude podávat jako obvykle v sedm a dodal, že halenku s jahodovou skvrnou na noc namočí a zítra vypere, ať se Marie jde ihned převléknout.

Srdce jí bušilo až kdesi v hlavě; nechápala, jak mohl její čin zůstat nepovšimnutý. Chvilí napjatě čekala, že otec vejde a obviní ji z násilného vniknutí do svatyně. Všimne se chybějícího šroubku nebo něčeho, co nevrátila přesně na původní místo. Otec se však neobjevil. S úlevou se převlékla.

Z kapsy sukně vytáhla vínově červenou kazetu – měla pocit, že jí tam za tu chvíli, co hovořila s otcem, určitě vypálila díru. Jen co prozkoumá obsah, najde způsob, jak kazetu vrá-

tit. Pokusila se ji otevřít, ale víko bylo zapečetěné něčím jiným než lepidlem. Konečně povolilo.

Uvnitř ležel stočený pramen vlasů. Zvedla ho. Odstínem se podobal jejím vlastním vlasům, ale byl mnohem delší a hustší; nikdy neměla tak dlouhé vlasy. A jednoznačně nešlo o jemné dětské vlásky s lokýnkami, které si rodiče uchovávají na památku po prvním ostříhání potomka. Silný, pevně spletený cop patřil dospělé ženě... a někdo ho pevně stočil, aby se vešel do kazety.

Při představě, že otec uchovával v tajné skrýši pod podlahou část někoho – protože vlasy přece jsou součástí těla – se Marii udělalo nevolno. Přesto neodolala a k vlastnímu zděšení se copu dotkla a přivoněla k němu – jako když dítě rádo šlape do kaluže nebo se cachtá v blátě, protože to je pro něho něco dosud nepoznaného. Promnula pramen vlasů mezi prsty; do klína jí spadlo smítko. Vzduch provoněla kouzelná vůně růžové vody – sladká, svěží. Takhle voněla matka, když se viděly naposled! Ano, vzpomíná si na tu drobnost – jednu z mála. Máma používala růžovou vodu! Marie zatajila dech... Ustřížené vlasy patřily matce.

V té chvíli jako kdyby držela mámu v rukou. Kdyby si k vlasům přivoněla znovu, snad by zaslechla její smích. Náhle se cítila jaksi neúplná, poloviční... Byla levák, otec pravák. Kdo je ta osoba, po níž zdělila polovinu genů?

Marie měla jiný tvar prstů než otec – oblé nehty s elegantními, pravidelnými bílými pŕlměsíčky, kdežto otcovy byly v nehtovém lůžku sotva vidět. Má nehty po matce? A zdělila po ní významnější vlastnosti než nehty a leváctví?

S otcem si prokazatelně není podobná vzhledem, ani charakterem. Dominik nikdy nezvedne hlas, kdežto Marie ráda křičí. Je veselá a hned se rozesměje, zatímco laskavý otec nemá smysl pro humor a nepamatuje si, že by se někdy usmál. Dominik připomíná prastaré hluboké jezero, jehož hladina se nikdy nezčeří. Marie připomíná oheň stravující vše kolem.

Občas se na otce dívala a uvažovala, nakolik ho vlastně zná. Nesmírně toužila poznat osobu, která ji obdařila tak živelnou energií.

Marii ještě nebyly dva roky, když od nich matka odešla; otec opakovaně tvrdil, že odešla z neznámých důvodů. Ni-jak to nerozváděl, Marie marně vyzvíдалa. Tak proč tolik let uchovává matčiny vlasy? Není romantik. Souží se pro ni v soukromí? Stále ji miluje?

Marie si osušila slzu v koutku oka a uložila cop zpět do ka-zety. Zavřela víko a snažila se, aby přilehlo co nejlépe, přesto během noci kazetu ještě asi třikrát otevřela a přivoněla k vla-sům. Druhý den dopoledne ukryla kazetu v otvoru pod pod-lahou, zašroubovala do zámku druhý šroubek a zamkla za sebou.

Vloupala se do otcovy ložnice v naději, že tam najde nějaký drobný detail, který jí dovolí říct sousedům, že matka odešla z počestného důvodu a rodina se očistí od morální skvrny, že matka opustila malé dítě. Jenže nyní... Místo veřejné očisty stojí na hraně daleko hlubší propasti nevědomosti. Ten neče-kaný a hmatatelný nález vše od základů mění. Od této chvíle nebude nic, jak bývalo. Přestane dumat o důvodu matčina od-chohu, soustředí všechnu energii na to, aby mámu našla.

Kdyby Marie Karská tenkrát věděla, kolik se dozví, patrně by smýšlela jinak. Nyní si však byla jistá jedinou věcí: nic na světě ji nezabrání, aby nezjistila, co se s matkou stalo.

Úspěšný pokus

Dominiku Karskému za poslední půlrok nezemřel jediný pacient, čímž se jeho nemocnice stala bezkonkurenčně nejúspěšnější. Krakov, kde žil, držel neslavné prvenství ve vysoké úmrtnosti, ať už na běžné nemoci jako epidemie chřipky či jiné, nebo na některé exotické choroby. Svůj podíl na nedobré bilanci měli sedláci, kteří považovali za prvořadé sklidit nejdřív úrodu a teprve potom se věnovat vlastnímu zdraví. Přesto doktor Dominik Karský neztratil za sto sedmdesát čtyři dny jedinou duši z těch, co náležely do jeho péče. Přálo mu štěstí a ošetřovatelky dokonce uzavíraly sázky, jak dlouho se ho bude držet. Při pohledu na dítě na lůžku a hysterickou matku vedle Dominika napadlo, že někdo sázku brzy shrábne.

Chlapec ležel jako bez života, matka mu třesoucí se rukou otírala flanelovým ručníkem pot z čela. Ošetřovatelka Emilie odvolala Dominika z obchůzky a doslova ho dostrkala na dětské oddělení. „Měl byste ho vidět, doktore,“ mumlala. Neopodívala se mu do očí, snad z rozpaků, že se jeho věhlasné prvenství chýlí ke konci.

Dominik došel k nemocničnímu lůžku a nasadil si brýle. Dítě leželo netečně, a tak se sklonil, aby se mu mohl podívat do očí. „Jak se jmenuješ, mladý muži?“ zeptal se.

Chlapec k němu unaveně otočil hlavu. „Daniel,“ odpověděl smutně. Hrtan měl silně zahleněný a z úst mu nepříjemně páchlo. Dominik se neodvrátil, naopak. Naklonil se blíž a vdechl zápach, aby identifikoval druh infekce. „Můžu ti poslechnout plíce, Danieli?“ Chlapec přikývl. Dominik sundal z krku stetoskop, rozepnul Danielovi noční košili a letmým pohledem zhodnotil chlapcův hrudník. Pod křehkým hrudníč-

kem vystupovalo velké, nafoukle břicho, pod napjatou, tenkou kůží čněly klíční kosti. Jejich tvar připomněl Dominikovi dřívější období vlastního života, které našťěstí už pominulo.

Dýchl na sluchadlo stetoskopu, aby je ohřál, přiložil je chlapci na hrud' a nařídil mu nadechnout se. To se Danielovi podařilo celkem snadno, ale při výdechu se šklebil bolestí. Dominik soustředěně naslouchal. Výdech zdravého člověka prochází dýchacími cestami čistě, lékař slyší jen zašumění. V případě tohoto chlapce to bylo jinak. Praskavý zvuk připomínal kola vozu drkotající po rozbité cestě. Dokud člověka nepostihnou vážné potíže, málokdy vědomě prožívá radost ze zdravého dýchání. Tenhle chlapec nesmírně trpí. Příznaky umírání jsou v takových případech vždy stejné – a každý lékař je zná: zrychlený, mělký dech, bezvládné tělo. A pro všechny savce ještě další typický příznak: prázdný pohled svědčící o apatii a odevzdání. V rozporu s obecným názorem odchází většina pacientů klidně, bez agrese. U Daniela se projevily všechny příznaky, až na jeden: Místo aby v očekávání konce hleděl netečně do prázdna, očividně odmítal odejít. Nepozoroval Dominika mdlým pohledem. Ve velkých, safírově modrých očích těkajících zoufale po Dominikově tváři, se odrážel vzdor. Pak se zadíval přes jeho rameno, jako by tam již čekala pověstná Smrtka v bílém rouchu a mávala kosou. *Nedostaneš mě*, vypovídal Danielův pohled upřený nyní opět na Dominika. *Pomoz mi. Zkus cokoli, jen mi pomoz*, žádal. Ten urputný boj o přežití, v těchto situacích velmi vzácný, na Dominika zapůsobil natolik, že se rozhodl jednat.

„Zkus se posadit, mladíku,“ požádal Daniela. Ten se na něho podíval nejistě.

„Je vyčerpaný, doktore,“ ozvala se chlapcova matka.

Dominikovi bylo jasné, že je paradoxní žádat něco takového od umírající osoby. „Vím, bude to pro tebe náročné, ale jsi silný chlapec. Určitě umíš rychle běhat a skáčeš pořádně vysoko, vid'?“ pokusil se Daniela povzbudit. Chlapec přikývl a snažil se zvednout do sedu. Hubené paže se chvěly, na

čele mu vystoupily krůpěje potu. Nedokázal to, ale nevzdal se. Vystrčil špičku jazyka, odhodlaně se opřel o lokty a zvedl trup. Obrátil se na Dominika, jenž ho za ten výkon pochopitelně pochválil.

Danielův dech se okamžitě zlepšil – byl čistší a přestal chrčet. „Sestro, zvedněte záhlaví,“ nařídil Dominik ošetřovatelce. Potřeboval, aby chlapec zůstal sedět.

Danielova matka – ošetřovatelka Emilie ji oslovovala Ruth – se usmála. Dominik pacientův pokrok ohodnotil jen lehkým pokývnutím hlavy. Musí jednat rychle, dokud ho nepustí odvaha. Množství infekčních hlenů v plicích bude narůstat, bez léčby se plíce nakonec zahltí a pacient se udusí.

„Beznadějný stav,“ ozvalo se za Dominikovými zády. Poznala ten hlas a jen stěží potlačil povzdech. Doktor Igor Wolanský. Podle naběhlé žíly na čele Dominik okamžitě poznal, jak je kolega vzteklý. „Pokročilé stadium chřipky,“ pokračoval Wolanský. Danielova matka sebou trhla, jako by před ní zaklel. V té době mnoho Poláků umíralo na chřipku. „Není mu pomoci. A proč ho necháte sedět? Musí si lehnout, aby zemřel v klidu. Tohle je moje oddělení a můj pacient. Vraťte se na své pracoviště, Dominiku.“

Dominik byl chirurg, ale stále častěji se na něho obraceli v případech infekcí. Pokud se rána řádně neošetří, během několika hodin nastoupí infekce. Ošetřovatelky z infekčního oddělení – vlastně z kteréhokoli oddělení – prosily Dominika, aby se přišel podívat na jejich pacienty. Na oddělení pro pohlavní choroby, plicním, příležitostně i dětském se běžně setkával s infekcí stafylokokem a streptokokem.

Doktor Wolanský byl dětský lékař a Dominik vstoupil na jeho teritorium. Jiný kolega by byl vděčný za pomoc, ne tak doktor Wolanský. Tohle vyvolá konflikt.

„Jaké léky mu podáváte?“ obrátil se Dominik na ošetřovatelku. Doktora Wolanského si nevšímal.

„Čtyři kapky laudana,“ odpověděla.

Dominik mlčel. Tahle dávka by složila i dospělého chlapa.

„Laudanum zklidní kašel,“ stál si na svém doktor Wolanský, „a v agonii chlapec nepocítí bolest. Žádné dítě by nemělo trpět. A nepovažuji za nutné svoje rozhodnutí dál odůvodňovat, Dominiku,“ dodal stroze.

„Bolest pomáhá,“ poznamenal Dominik už klidněji. „Napovídá, že je něco v nepořádku. A kašel je také prospěšný – dostává z těla toxiny.“ Hovořil mírně, jako s doktorem Wolanským pokaždé. Dráždit ho by nebylo ku prospěchu věci. „Souhlasím s vaším prvním krokem, ale při veškeré úctě k vám s dalším tvrzením už souhlasit nemůžu.“

Doktor Wolanský upřel na Dominika zlostný pohled.

„Můžeme si promluvit v soukromí,“ navrhl Dominik. Všiml si, že Danielova matka Ruth pozorně naslouchá.

„To nepřichází v úvahu. Moje diagnóza a léčebný postup jsou správné. Pokud vám v tomto směru chybí znalosti, je to váš problém.“

„Jak myslíte.“ Dominik špičkou prstu posunul brýle výš ke kořeni nosu a pokračoval v hovoru. „Váš pacient má těžkou chřipku, ta ho však nezabíjí. Proto je třeba podniknout náležitě kroky.“

Doktor Wolanský se rozesmál. „Říkáte, že chřipka není smrtelná? A proč tedy zabila čtvrtinu našich statných mladých vojáků ve válce?“ V podobných projevech si liboval, vždycky měl po ruce statistiky a historické události jako politik v předvolební kampani.

„Na chřipku lidé umírají výjimečně,“ namítl Dominik, čímž si vysloužil kolegův pohrdavý úšklebek a další tirády. Danielova matka se dívala na Dominika, jako by se snad pomátla, dokonce Daniel vytáhl udiveně obočí. „Ten chlapec nezemře na chřipku. Přesto máte pravdu – umírá.“

Doktor Wolanský si založil ruce na hrudi. „Na co podle vás zemře?“

„Na zápal plic.“ Dominik se rozhlédl po přítomných. Mlčeli, proto pokračoval. „Virus chřipky oslabil chlapcovu imunitu. Do plic se pak snadno dostala bakteriální infekce.“

Doktor Wolanský mávl rukou. „No dobrá, tak má taky zápal plic, ale na tom už nezáleží. Ten zabíjí stejně jako chřipka. Aní na jedno neexistují léky. Brzy bude *tot*.“

Tot? Mrtvý? Dominikovi naskočila husí kůže. Doktor Wolanský míval ve zvyku opeřít své argumenty. Obdivoval současnou německou politiku v medicíně, která by se dala označit jako asociální.

„Já mám lék na zápal plic,“ řekl Dominik.

„Prosím?“ zbystřil doktor Wolanský.

„Vyvinul jsem nový lék.“

Doktor Wolanský se rozchechtal na celé kolo. „Zde je váš zachránce, paní!“ obrátil se k Ruth. „Bláznivý vědec, co v soukromí vyrábí lektvary. Hlavně ho proboha neposlouchejte. Stav vašeho chlapce je beznadějný, proto nedovolte, aby zbytečně trpěl.“

Dominik zakroutil hlavou. „Promiňte, doktore, ale pokud budeme dítě léčit vašim způsobem, zemře.“

„Rozhodnutí je ovšem na vás, drahá paní,“ pokračoval doktor Wolanský k Danielově matce. „Já doporučuji pokračovat s léky jako dosud, což je způsob paliativní péče praktikovaný desetiletí. Nebo umožněte tomuhle bláznovi, aby chlapci způsobil nesnesitelné utrpení nějakými obskurními tinkturami.“

Dominik viděl, že žena nerozhodně těká zrakem z jednoho na druhého. Pokud vsadí na vzhled, je to jasné, Dominik nemá šanci; nevtipkuje, na nose mu sedí silné brýle s tmavou obroučkou... A nikdy se neusmívá. Před takovým typem člověka matky své potomky varují jako před násilníky a únosci dětí.

Naproti tomu kolega s blondatou kšticí budí dojem bodrého lidumila. Kdyby ho člověk neznal důkladněji, považoval by růžolícího chlapíka s téměř dokonale kulatým obličejem za zachránce dětí. A kdyby si nechal narůst plnovous, byl by ideální Mikuláš. Nelze tedy paní Ruth vyčítat, pokud se podle prvního dojmu rozhodne pro Mikuláše. Ten však k její smůle pomalu usmrtí Daniela opiem, kdežto únosce dětí by se mu pokusil zachránit život.

Danielova matka se podívala na doktora Wolanského, pak na Dominika. „Děkuju, doktore,“ pronesla tichým hlasem k Wolanskému. „Za vaši péči vám nikdy nebudeme dost vděční.“ Dominik v jejím hlase rozpoznal účelový tón. „Ale souhlasím s použitím toho magického léku.“

Doktor Wolanský v mžiku zrudl jak vydrážděný krocan. Nadechl se, vydechl, pak přikývl, jako by se jím prohnala prudká bouře a zklidnila se stejně rychle, jako se přivalila. Takhle se choval docela často. Něco ho posedlo, pak splaskl jako nafukovací balonek. „Ubohá ženo, nevíte, co děláte. Modlím se za duši vašeho synka.“ Obrátil se k Dominikovi. „Jak myslíte. Uvědomte si, že budete odpovědný za smrt člověka. Sestra, jste svědkem, že si nad případem myju ruce a na úmrtním listu bude poznámka: vražda zásluhou doktora Karského.“

Dominik už už chtěl podotknout, že na úmrtních listech není prostor pro jméno vraha, ale raději mlčel. Doktor Wolanský odkráčel, na chodbě klopýtl o kovový vozík s lékařskými instrumenty. Nepříjemné řinčení se rozlehlo celým oddělením.

Co se týkalo léčebného postupu pro Daniela, měl Dominik před kolegou dvě výhody. V minulosti se s podobnými případy setkal, i když dost dávno. A během posledních jedenácti let si vypěstoval tajnou náklonnost k bakteriím, nedávno objeveným zvířátkům mnohem menším než špendlíková hlavíčka, která přesto dokážou zabít slona. Obdivoval sílu bakterií a studoval jejich zajímavý pohyb v tkáni a skrz tepny do žil. Když byl v laboratoři sám, nezřídka k nim promlouval. „Ty jsi ale chytrá,“ lichotil buňce stafylokoka.

„Co hodláte podniknout, doktore?“ ozvala se ošetřovatelka Emilie.

„Podám mu lék,“ odpověděl Dominik lehce rozechvělým hlasem.

„Ten, co jste sám vyrobil?“

Dominik přikývl.

„A z čeho?“

„Z plísně.“

„Z plísně?“ opakovala ošetřovatelka, jako by se chtěla ujistit, že se nepřeslechla. „Vy ho naočkujete plísní?“ hlesla nevěřičně.

„Přineste z chladicího boxu lahvičku se žlutou nálepkou a natáhněte šest... ne, osm dílků,“ upřesnil.

Sestra Emilie vzdychla a vyšla na chodbu.

Dominik přečetl studii Skota Alexandra Fleminga o použití konkrétní plísně ke zničení bakterií, jakož i veškeré materiály evropských vědců. Většinu studií sice odložil, ale Flemingova práce ho uchvátila. Coby tradiční, nedůvěřivý vědec vyzkoušel Flemingovu metodu. Zjistil, že Fleming neměl hlubší vědomosti o organické chemii. Plíseň v Petriho misce buňky bakterie nezabila, jak Skot předpokládal, v některých případech dokonce prodloužila jejich životaschopnost. Proto ve fázi, kdy Fleming spoléhal na molekuly uhlíku, zvolil Dominik jinou metodu. Opakovaně namíchal roztok a na dvanáctý pokus plíseň penicilinu bakterii zničila. Šlo víceméně o prostou techniku než samotný výsledek vědeckého zkoumání: plíseň pronikla buněčnou stěnou, oslabila ji a buňka odumřela.

Dominik se podíval na Danielovu matku. Byla bez punčoch, chyběl jí levý řezák. „Nezaručuju vám, že ho zachráním, paní. I moje metoda může vašeho syna zabít,“ přiznal upřímně.

S černou mezerou po chybějícím zubu působila žena jako drsný, ostřílený voják, který viděl umírat už mnoho kamarádů. „Takže zemře tak jako tak?“ zeptala se.

„Ano.“

Ruth si přitáhla plášť těsněji k tělu. Dominik si pomyslel, že na únor je trochu lehký. Jaro o sobě sice dává vědět, ale zrovna předešlou noc ještě mrzlo. Snad ten plášť nosí už od podzimu? Slyšel, jak jí drkotají zuby. Představil si, jaké pro ni muselo být utrpení prožít v chladu několik měsíců, bez šance se někde ohřát. Když postřehla, že si ji Dominik prohlíží, upřela na něho tázavý pohled, přesně jako před chvílí její chlapec. Dominik byl také rodič a dokázal se vcítit do matčina rozpolo-

žení. Jistě jí vytanulo na mysli, že přijde o syna. Přestane být matkou a život pro ni ztratí smysl. Dominik polkl. Bylo nesmírně těžké nést odpovědnost za lidský život. „Udělejte to,“ řekla Ruth. „Podejte mu ten lék.“

Sestra Emilie se vrátila s injekční stříkačkou. Čekala na konci chodby, takže Dominik musel za ní. „Viděl jste to někdy provádět?“ zeptala se.

Podíval se na ni, jako by ho otázkou překvapila. „Vyzkoušel jsem to na praseti,“ odpověděl.

„S jakým výsledkem?“

Odkášlal si. „Uhyňulo.“ Emilie vytřeštila oči. Určitě litovala, že Dominika vůbec požádala, aby se na pacienta podíval. „Pochopitelně nemůžu dokázat, že v důsledku té vakcíny,“ dodal pohotově, snad aby sestru uklidnil. „Z pokusu na praseti jsem přece nemohl vypracovat vědeckou studii.“

„Neměly byste lék vyzkoušet nejdřív na lidech?“

Dominik povzdechl. „Klinické testy by trvaly měsíce, sestro. Chlapec nepřežije odpoledne, ať už mu tu injekci dám, nebo ne.“ Sestra Emilie mlčela. Vzal od ní stříkačku s jehlou a odešel za roh do ošetrovny. Sundal kalhoty a píchl si injekci do zadnice. Představil si, jak se léčebná látka rozptyluje do svalu, do krve a k srdci, které ji napumpuje do každé buňky v těle. Vrátil se k sestře.

„Co jste udělal?“ zírала na prázdnou stříkačku.

„Na vaše doporučení jsem látku nejprve vyzkoušel na dospělé osobě.“

Sestra couvla o krok. „A co teď?“

„Počkáme třicet minut.“ Dominik se podíval na hodinky. „Jestli přežiju, píchněte chlapci poloviční dávku.“

Sestra Emilie zkontrolovala čas na vlastních hodinkách na řetízku na krku. „Hodina bude lepší – jste větší než chlapec. Může trvat déle, než vás to zabije,“ pronesla s rozpačitým úsměvem.

Dominik souhlasně přikývl a opustil dětské oddělení, aby se věnoval vlastní práci. Zkontroloval stav pacienta, jemuž

předešlý den odstranil slezinu, a vyšetřil rodičku, u níž bude třeba provést porod císařským řezem. Při těchto v podstatě rutinních činnostech si stále představoval, jak se plíseň, kterou si vstříkl do těla, rozšiřuje do každé buňky. Plíseň, běžně se objevující na chlebu v šedozelených chomáčcích, teď putuje v jeho krevním oběhu. Za hodinu nezemřel a vrátil se na dětské oddělení. Sestra Emilie pak podle jeho instrukcí píchla chlapci dávku plísně penicilinu.

„Co dál?“

„Počkáme,“ odpověděl Dominik. Oba se obrátili k chlapci, který dostal záchvat kašle.

„Co se děje? Dusí se!“ vykřikla Danielova matka.

„Doktore?“ Sestra Emilie upřela na Dominika vyčítavý pohled, jako by chlapce právě zabil. „Vyvolala ta plíseň opačnou reakci než u vás?“ Chlapec lupal po dechu, zrudl v obličeji a ruku tiskl k hrdlu, jako by se pokoušel odtrhnout neviditelného škrtiče.

Dominik zakroutil hlavou. „Nemyslím si.“ Odhalil chlapci hrudník a poslechl si plíce. „To není penicilinem. Laudanum přestalo účinkovat – potlačovalo stahování hrudníku – a kašel se vrací. A to je dobře. Musíme z něho hleny dostat, než ho zadusí.“

Sestra Emilie věděla, co dělat – popadla misku. „Vyplivuj to!“ nařídila chlapci. Ten k ní vzhlédl, snad aby si ten odporný příkaz ověřil. Sestra přikývla. Vyplivl velký nahnědlý chuchvalec hlenu. Prohlédl si ho a ušklíbl se.

„Výborně!“ zvolal Dominik. Daniel hrdě vystrčil hubený hrudník. „Pokračuj, dokud to všechno ze sebe nedostaneš.“

„Tak znovu!“ pobídla sestra malého pacienta přísně. Pak ho rytmicky pleskala po zádech, aby ho povzbudila.

Daniel uchopil misku, pomalu se nadechl a opakoval pokus. Tak pokračoval asi hodinu.

Dominik odešel domů připravit večeři pro dceru, a když šla spát, vrátil se do nemocnice. Daniel spal klidně, horečka ustoupila. Protože ho první injekce nezabila, požádal Domi-

nik sestru, aby o půlnoci aplikovala dvojnásobnou dávku. Sám si přitáhl z kanceláře do pracovny ošetřovatelek kožené křeslo a strávil v něm noc. V sedm ráno ho probudila vrchní sestra.

„Měl byste se podívat na svého dětského pacienta, doktore,“ položila mu ruku na rameno. Dominik nervózně polkl a drobnými kroky klusal chodbou. Hlavně nedat najevo paniku! Pokud bude dítě mrtvé, je třeba provést úpravy dávek, zrevidovat každý krok. Na konci chodby zabočil za roh a do slova vplul do chlapcova pokoje. Daniel seděl, tváře mu zrůžověly, a pil ze šálku vývar. Dominik v duchu děkoval Bohu.

Za čtyři dny Daniela z nemocnice propustili. Odcházels úsměvem, v ruce držel jablko – dárek od sestry Emilie. Jeden lékař z deseti tisíc vyzkoušel v Evropě Flemingovu metodu. Americká armáda, možná také wehrmacht na něčem pracují. Během staletí zmařila smrtící bakterie miliardu životů. Dominik nyní ve své miniaturní laboratoři našel způsob, jak ji zničit pomocí kuchyňské plísně penicilinu – Američané nazývají látku *antibiotikum*.

Než opustili nemocnici, chlapcova matka přistoupila k Dominikovi a poklekla před ním jako rytíř před králem. Pacienti na okolních lůžkách se otáčeli a cosi si šeptali.

„Vstaňte, prosím, paní,“ požádal ji Dominik.

Ruth zakroutila hlavou. Pak si sundala z krku levný přívěsek a vtiskla ho Dominikovi do ruky. Byly to dva trojúhelníky položené vrcholy proti sobě – Davidova hvězda. „Kdokoli zachrání jediný život, zachrání celý svět,“ řekla. Dominik poznal citát z talmudu – slyšel ho už několikrát. Palcem hladil symbol lesknoucí se v paprscích ranního slunce. Chtěl dárek vrátit, ale Ruth ho rázně odmítla. „Úhrada za léčbu,“ zamumlala, ačkoli jistě věděla, že levná bižuterie neuhradí ani desetinu léčebných výdajů.

Dominik přikývl, potom jí pomohl vstát. Podle jemných rysů tváře hádal Ruth ne víc než třicet, i když byla možná mnohem mladší. Při vstávání ho nechtě dloubla ostrým lok-

tem do boku; nemohla vážit víc než čtyřicet kilo. „Zbytek dluhu odpracuju,“ slíbila.

„Všechno je uhrazené, paní. Odvedte syna domů.“

Dominik přijal blahopřání od kolegů i ošetřovatelek, potom se odebral do své pracovny tiše oslavit záchranu mladého života. Usadil se do křesla a na chvíli si ten pocit vychutnával. V tichém soukromí jako obvykle zabloudil v myšlenkách k vlastnímu dítěti, Marii. Už sedmnáct let dělal všechno pouze pro ni a kvůli ní. Z paměti se vynořila vzpomínka na skutek, který vykonal – odstranění Mariiny matky ze života dítěte... Zmocnil se ho ten známý nepříjemný pocit; upravil si brýle a zadíval se z okna. Nerad by na událost vzpomínal právě teď, ve chvíli jako tato, kdy vrátil jednu duši životu...

3

Z cest po Německu

Před dvěma týdny oznámil Dominikovi primář chirurgie, že se na konci léta chystá do penze. Zasloužil si to; pětasedmdesátiletý profesor Jerzy Maklewský nemohl pro město učinit víc. U charakterního lékaře džentlmena náležejícího ke „staré gardě“ se neprojevovaly náznaky demence a netřásly se mu ruce, ale už se cítil unavený a toužil si doma v klidu číst a věnovat se manželce.

Dominik byl svědkem, jak profesor pouhými třemi stehy zašil aortu nebo za sedm minut provedl císařský řez; byl bez výhrad špičkou v oboru.

Primář přišel sdělit tu zprávu Dominikovi do pracovny. Ten vyjádřil lítost nad šéfovým rozhodnutím, současně však i hrdost, že se mu dostalo cti pracovat pod jeho vedením, a popřál mu pevně zdraví a hodně osobní pohody v době zaslouženého odpočinku.

Profesor Maklewský se nějak neměl k odchodu, jako by měl ještě něco na srdci. Prohlížel si regál s knihami, aniž si nějakou vybral, nepřítomně se díval z okna, přelétl pohledem jména na kartách pacientů, která stejně nemohl přečíst, protože složky byly položené obráceně.

Dominik mu nabídl čaj, ale profesor odmítl. Konečně si poněkud rozpačitě odkašlal a promluvil:

„Jsi pro mě jako vlastní syn, Dominiku.“

Dominik zvedl udiveně obočí. „Asi proto, že máte dvě dcery, vidíte?“

Profesor pokrčil rameny. „Možná, ale přesto... Těší tě, že to říkám, ne?“ Usmál se. „Až odejdu, byl bych rád, abys nastoupil na moje místo.“

„Lákavá nabídka,“ vypravil ze sebe ohromený Dominik. Několik vteřin to vstřebával, ale pak zdvořile odmítl. „Jenže to pochopitelně nepřípadá v úvahu, šlo by o porušení předpisů.“

Dominik byl v pořadníku na postup druhý – před ním byl doktor Wolanský připomínající Mikuláše, dětský lékař se zálibou v podávání opiátu tlumícího bolest. Wolanský před nedávnem oslavil pětapadesátiny, kdežto Dominikovi bylo teprve čtyřiačtyřicet; mimoto Wolanský pracoval v krakovské nemocnici o deset let déle než Dominik. Bylo by skandální – nebo přinejmenším nanejvýš nevhodné – přeskočit v postupu služebně i věkově staršího kolegu.

„Kromě toho o tu práci nestojím. S pozicí primáře je spojeno moc administrativy a schůzování, a já ten čas mnohem raději věnuju péči o pacienty. Tu zodpovědnost rád přenechám kolegovi. Doktora Wolanského podpořím.“

Starý pán chápavě přikyvoval a Dominik se domníval, že tím debata skončila. Proto ho překvapilo, když profesor pokračoval: „Ujišťuju tě, že o své pacienty nepřijdeš. Na administrativu ti přidělíme asistentku.“

Dominik se zamračil. Proč jeho učitel umíněně trvá na tak nelogickém tahu? „Řekl bych, že tahle pozice je pro doktora Wolanského jako stvořená, pane profesore,“ prohodil. „Připadal bych si jako hochštapler, kdybych ho připravil o postup.“

Profesor se konečně dostal k jádru věci. „Domníváme se, že bys byl v té pozici pro nemocnici větším přínosem,“ řekl. Při tom si z klopy pokoušel seškrábat žlutavou skvrnku, pravděpodobně od tvarohu, který denně pojídal, protože podle něj tvaroh přispívá k dlouhověkosti. S ohledem na jeho věk a čílost mu Dominik neodporoval.

„Pověz, navštívil jsi nějakou přednášku doktora Wolanského?“ otázal se profesor. „Každý týden přednáší na jiné odborné téma. Konají se v sále Piłsudského, vstup volný.“

„Dosud jsem neměl tu čest,“ přiznal Dominik. Při představě, že by měl poslouchat, jak doktor Wolanský vzdělává lékaře, mu naskakovala husí kůže.

„Já jsem se účastnil jedné nebo dvou,“ usmál se profesor.

„Přišel jsem o hodně?“

„O tom nepochybuji. Ale neboj se, dnes si ho zajdeme poslechnout společně. Sdělíš mi svůj dojem a posoudíš, zda se doktor Wolanský hodí na post primáře oddělení. Pokud řekneš, že ano, už na to téma neutrousím ani slůvko. V opačném případě o místo požádáš sám. Dohodnuto?“

Dominik se zarazil. „Tak dobrá,“ souhlasil nakonec.

„Podejme si na to ruce.“ Dominik ještě váhal; podání ruky dodávalo dohodě formálnost, jakou neočekával. Nicméně stiskl jemnou, ale překvapivě pevnou ruku. „Tak pojď, přednáška začíná za pár minut.“

Dominik následoval starého pána k přednáškovému sálu, kde je u dveří vítal nadpis tématu: *Z cest po Německu*.

„Proboha, on nám promítne snímky z dovolené?“ Dominik nevěřicně zíral na nápis.

„Něco v tom duchu,“ zabručel profesor. V přední části sálu Pišusdského byl prostor pro chirurgické zákroky a pitvy, kolem vyvýšený ostrůvek, odkud mohli lékaři a sestry prezentace sledovat. Na operačním stole však neležel pacient, nebyly zde ani vozíky s chirurgickými nástroji. Na pódiu stál pouze přednášející a stojan dramaticky zahalený nemocničním prostěradlem.

Když doktor Wolanský spatřil přicházet profesora s Dominikem, v očích mu zasvítilo. „Vítejte! Vaše přítomnost mě velmi těší. Konečně se můj výzkum setká se zaslouženým uznáním. Zde je místo pro vás, pane profesore... tady vpředu. Posadte se vedle, Dominiku.“

Sál byl zaplněný asi z jedné třetiny. V řadě u dveří sedělo několik nemocničních údržbářů. „Viděl jsem, jak jim doktor nařizoval, aby přišli,“ kývl profesor tím směrem hlavou. V další řadě seděla doktorova asistentka a několik ošetřovatelů. Podle jejich ne právě nadšených výrazů se zdálo zřejmé, že si Wolanský jejich přítomnost vyžádal.

Když se všichni usadili, doktor Wolanský zavřel dveře a začal: „Považuju za nanejvýš přínosné seznámit vás s materiály z přehlídky v Mnichově, kterou jsem navštívil vloni na podzim jako čestný host Říšské kulturní komory – konkrétně na pozvání mého dobrého přítele, jenž je členem,“ dodal s neskrývanou pýchou. „Seznámili jsme se vloni na jedné konferenci a od té doby udržujeme kontakt.“

Výstava mi poskytla náhled na tragédii, jejíž důsledky málokdo vnímá. Seznámil jsem se s fascinujícími dokumenty.“ Afektovaně stáhl prostěradlo ze stojanu, na němž byl připíchnutý plakát, zachycující podivného muže v černém kaftanu, s tváří porostlou dlouhými černými rozježenými vousy. V pravé ruce držel tři zlaté mince, v levé bičík. Na hlavě mu seděla černá jarmulka, jakou nosí muži východně od Polska směrem k Rusku, zpod níž čouhaly dlouhé umaštěné vlasy. Kulaté masité tváři dominoval výrazný orlí nos. Upocený muž představoval noční mŕvu pro antisemity – byl výběřčím daní. V kapsách nosil bonbony, spolehlivé lákadlo pro blondaté dívky. V pravém rohu plakátu byla rukou nakreslená mapa Německa označená rudým kladivem a srpem, z nichž kapala rudá barva patrně symbolizující krev.

„Pohlédněte na toho muže,“ vyzval doktor Wolanský obečenstvom. „Nenahání vám hrůzu?“

Pár hlav přikývlo. Profesor zvedl jedno obočí a obrátil se k Dominikovi. Ten rozpačitě poposedl.

Doktor Wolanský zapnul diapropjektora. Na plátně se objevila fotografie malého dítěte skrčeného v příkopu, za ním řada nevzhledných stavení. Hlavu chlapce pokrývalo jemné chmýří – někdo ho asi nedávno amatérsky ostříhal a zanechal na kůži krvavé šrámy. Děti obyčejně nadšeně pózuji fotografům, ale to nebyl ten případ; chlapec se netvářil vesele, neusmíval se. Ani se nedíval do objektivu, spíše fotografovi do tváře, a natahoval ruku pro almužnu.

Po první světové válce viděl Dominik často tyhle vyhladovělé děti – a sám poznal časy, kdy neměl co do úst. Podvy-

živené děti mají kolena jako talíře – ve srovnání s holeněmi kost a kůže. Ani by ho nepřekvapilo, kdyby tenhle chlapec zemřel brzy potom, co fotograf pořídil snímek a odjel do penzionu na večeri.

„Pohledte na ten smutný výjev. Ten chlapec se žíví odpadky a jeví viditelné známky tyfu,“ obrátil se doktor Wolanský k publiku. „Nelitujte ho. Je to prohnaný zlodějíček a jeho matka by prospěla světu, kdyby ho hned po narození zardousila.“

„Předpokládám, že doktor Wolanský nečeká, že ho vezmeme vážně,“ zašeptal Dominik profesorovi. Ten neodpověděl.

„Byl jsem svědkem případů nevléčitelných chorob a degenerace,“ pokračoval doktor Wolanský tónem, jímž chtěl vyvolat zděšení. Další diapositivy zachycovaly ruské vesnice bez kanalizace, s otevřenými latrínami a další vyhublé, bosé děti; ignorovaly fotografa, žebrały o jídlo a peníze.

„Škoda že jste tu hrůzu nespatriili na vlastní oči,“ zvolal Wolanský a přitom vkládal další diapositiv. „Tyhle snímky v člověku nevyvolávají příjemné pocity. Nezbyvá než nad takovou zkažeností kroutit hlavou! Takové zanedbávání hygieny v židovských vesnicích! Tyhle živly nesmíme nikdy pustit do naší nemocnice, to bychom mohli rovnou léčit mor na lodi zamořené krysami.“

Následovaly téměř pornografické snímky a další důkazy lidského utrpení – vychrtlá těla v příkopech, bezzubí žebráci... Tím prezentace skončila. „Jak zajímavé,“ zamumlal Dominik s úsměškem. To už k nim přispěchal doktor Wolanský.

„Tak co říkáte?“

„Zevrubný vhlad do lidského utrpení, doktore. Netušil jsem, že vás tahle tematika zajímá,“ pronesl Dominik.

Doktor poněkud nejistě přikývl, nevěděl totiž, jak to Dominik myslí. Nakonec přijal jeho vyjádření jako lichotku. „Díky. A vy, profesore?“

„Chvályhodné, doktore Wolanský.“

„Připravoval jsem snímky trochu ve spěchu. Vědět že přijdete, dal bych si víc záležet. Pojdte se mnou do pracovny, ukážu vám své pojednání.“

Dominik si říkal, zda je schopný vydržet ještě víc. „Omlouvám se, doktore Wolanský, ale čeká nás neodkladná schůzka,“ řekl a měl se k odchodu.

„Ta počká, Dominiku. Rád bych viděl projekt doktora Wolanského.“ Profesor vzal Dominika pod paži a vedl ho k doktorově pracovně. Na prahu Dominik zalapal po dechu. Nikdy tam nebyl a momentálně se lekl, že se tam někdo vloupal. Papíry se válely naprosto všude – dokonce i na podlaze. Z psacího stroje trčela nedopsaná stránka, odkudsi kapal na stůl inkoust. Na okenním parapetu se vršily hromady listů psaných na stroji. Na policích s knihami a všude mezi štosy papírů stály nedopité šálky s čajem. Zděšený Dominik na ně zíral, ale na druhé straně ho zaujaly, protože v nich asi už vyrostla jeho oblíbená penicilinová plíseň. Místnost čpící pachem zkaženého jídla v ničem nepřipomínala kancelář lékaře, spíše brloh blázna, který se tu zabarikádoval a tvořil jakýsi pamflet. Dominik nechápal, zda si kolega udělá taky čas na péči o pacienty.

Doktor Wolanský jim nabídl čaj, a nezbylo než ze zdvořilosti tu tmavou vlašnou tekutinu ve špinavém hrníčku přijmout. Pak začal rozčileně hledat dotyčný projekt. „Ach! Konečně. Asistentka ho zašantročila, kráva jedna,“ bručel. „Prosím, posadte se a přečtete si to.“ Odhrnul ze židle papíry a nabídl ji profesorovi. Dominika ignoroval, takže ten se sklonil a mlčky četl profesorovi přes rameno.

„Nerozumím tomu, doktore Wolanský. Píšete, že v nemocnici odmítáme léčit židy,“ řekl profesor.

„Přesně tak!“ odpověděl doktor se samolibým úsměvem. „No, ještě to tak není, ale... ehm... jakmile přijde čas, bude to jedna z pozitivních změn v naší nemocnici.“

„To je přece absurdní!“ protestoval Dominik. „Tolik jich tady nemáme; většinou se obracejí na židovské nemocnice.“

„Ale máme! Nevíte o tom, protože si takových věcí nevíší. Dvacet procent našich pacientů jsou židé... někdy i třicet. Je to ostudné.“

„Záleží na tom, kolik židů nebo osob jakéhokoli jiného vyznání léčíme?“ zajímalo profesora.

„Židé šíří choroby – viz téma mé přednášky. Přijdou sem napůl mrtví, zemřou nám a pak nás příbuzní obviňují z nedostatečné péče. Ničí nám pověst.“

„Nebyl jsem svědkem šíření žádné choroby,“ namítl Dominik.

„Pochopitelně že ne, ale viděl jste ty snímky, že?“ odrkl doktor Wolanský podrážděně.

Dominik si letmo připomněl své nedávné pacienty. „Ve městě žije třicet procent židů, kolego, takže to nikoho nepřekvapí, když máme židovské pacienty... a dobrých padesát procent sedláků z okolí. Pokud chcete omezit šíření nemocí, přestaňte léčit zemědělce. Každá vyrážka nebo hnisavá infekce pochází od nich,“ prohlásil a opět sklonil hlavu k textu. „Klidně pošlete židovské pacienty ke mně, doktore Wolanský.“

„Díky, doktore Wolanský. Neobyčejně poučné,“ řekl profesor. S námahou se pokoušel vstát. Doktor Wolanský mu přispěchal na pomoc – popadl ho za paži a hrubě ho zvedl na nohy. Jako by nebyl lékař a nevěděl, jak zacházet se seniory. Starý pán se při tom prudkém pohybu zašklebil bolestí.

Muži opustili nehostinnou kancelář a zamířili do profesovy pracovny. Dominik oběma připravil čaj přesně tak, jak ho měl profesor rád. Dobrý čaj.

„Tak už jsi pochopil, čeho se bojím? Díky...“ Profesor si vzal od Dominika šálek.

„To přece nemyslí vážně.“ Dominik ukázal na Wolanského pojednání ležící na stolku. „Je to příšerný mišmaš. Dokonce neumí správně napsat „hygienu“ – německy ani polsky. Kdo mu to vytiskl?“

„Evidentně to není od Mandelbauma,“ uchechtl se profesor.

„Máte pravdu. Jeho vazby jsou dokonalé. Doktor Wolanský vyhledal nejlevnější tiskárnu.“

Profesor se zamyšleným výrazem popíjel čaj. Dominik se ho snažil ujistit, že nebude tak zle. „Wolanského zaměstnají nové povinnosti a nezbude mu čas na nesmysly. Sepsal tuhle vatou především ze snahy zviditelnit se a dokázat, že je ta správná osoba pro primariát. A pak... Na novém místě mu půjde o prestiž a vyloučením židovských pacientů by si pěkně naběhl.“

„V tom si ti dovolím oponovat: na oddělení ho uvidí velmi zřídka, to, myslím, dobře víš,“ řekl profesor. „Nejraději by hodil stetoskop do koše. Je to nejmizernější lékař, jakého znám. Nemá rád lidi, je tlučhuba a lenoch. Postrádá houževnatost a vytrvalost. Byl jsem u toho, jak podal holčičce dvojitou dávku opia, aby přestala plakat. Na vizity chodí pozdě a kdykoli něco zvorá, vždycky je to chyba někoho jiného. Wolanský by se neuplatnil ani jako čistíč oken – za špínu by vždycky mohla okna. A pamatuj si, pokud se dostane na moje místo, začne ty nesmysly uvádět v život.“ Profesor ukázal na pojednání na stole.

„Nebude mít oprávnění,“ namítl Dominik.

Profesor zakroutil hlavou. „Pracuje tady jenom proto, že není možné se ho zbavit. Rodina sponzoruje nemocnici, zná se s každým vlivným člověkem ve městě. Vzpomeň si na mě, až se obklopí svými poskoky. Ti odsouhlasí všechno, co navrhne. Nikdo si nedovolí vystoupit s kritikou. V tomhle městě je dost jemu podobných.“

„Já tady také znám dost lidí, ne že bych neměl přátele. A myslím, že mám docela dobré renomé,“ ohradil se Dominik.

„O tom nepochybuju,“ souhlasil starý pán. „Jsi jediný, kdo má sílu a všeobecný respekt, aby se Wolanskému postavil.“

„Nejsem ctižádnostivý,“ zamumlal Dominik a podrbl se na hlavě.

Profesor se usmál. „Jsi ten nejambicióznější muž, jakého jsem za svůj život poznal.“ Upravil si motýlka a pokračoval. „Ber to jako kompliment, Dominiku. Jsi ctižádnostivý a sám to dobře víš. Toužíš být nejlepší a jsi nejlepší. Než promlu-

víš, přemýšlíš. Umíš naslouchat a zvážit všechny alternativy. Máš příjemné vystupování a chováš se k pacientům s úctou. Při operacích máš trpělivost, nejsi zbrklý. Řekl bych, že nastal čas všechny své přednosti zužitkovat. Musíš zastavit Wolanského bláznivé plány.“

Dominik unaveně povzdychl. „Nemám zájem angažovat se v politice, chci jen léčit.“

Profesor mu položil ruku na rameno. „Nebyl bych se na tebe obracel, kdyby si Wolanský pouze prodlužoval polední přestávky a choval se k personálu despoticky a podobné věci. Jenže on je pro nemocnici hrozba i z jiných důvodů. Bude odmítat pacienty, a ti zemřou. Tak požádáš o to místo?“

Dominik přešel zamyšleně k oknu. Dospěl k závěru, že šéfovu nabídku nemůže odmítnout. Nesmí. „Tak dobrá, hlásím se na seznam uchazečů,“ pronesl s těžkým srdcem.

„Výborně! V létě zasedá konkurzní komise. Každý kandidát přednese prezentaci. A z doktora Wolanského neměj strach. Nějaký čas bude naštvaný, ale zas ho to přejde.“

Dominik mlčky přikývl. Nepříjemnosti s kolegy byly jeho poslední starostí. Wolanského zlostné pohledy a rozpačité mínění se v jídelně zvládne lehce. Na srdci mu ležely vážnější záležitosti. Aby komise obhájila své rozhodnutí, prozkoumá důkladně Dominikovu minulost – potřebují přece vědět, jaký člověk povede jejich nemocnici. Požádají o výsledky univerzitního studia, rodný list, zprávu z doby vojenské služby. Zeptají se na dceru, kam se poděla manželka. Na poslední otázku Dominik nepodá uspokojivou odpověď.

Cestou chodbami přijal ortel. Jeho kariéra končí.

Nejděsivější místnost v knihovně

Marie chvátala parkem. Celý den hustě pršelo, ale ona ne-
dbala, že má skrz naskrz promáčené boty. Cesta k matce se
krátila; Marie ji vypátrá sama. Světová populace dosáhla
dvou miliard, a pokud bude potřeba, osloví každého. Začne
v knihovně.

Vstoupila do kamenné gotické budovy na kraji parku.

„Dobré dopoledne, Lolku,“ pozdravila knihovníka. Mladík
za přepážkou četl noviny a Marie mrkla na titulní stránku.
„Co pan Hitler dnes vymyslel?“

„Víš, v čem je potíž?“ Lolek ukázal na snímek pod titul-
kem – vůdce cosi vykřikoval z balkonu. „Za všechno může
architektura – konkrétně způsob výstavby postupimského pa-
láce. Balkon je obrácený k východu, takže se vůdce při kaž-
dém projevu dívá přímo na nás. Kdyby byl balkon obrácený
k severu, nebyli bychom v takovém maléru. Odnesly by to
ryby v Baltském moři – musely by se ozbrojit a nasadit si ma-
ličké přilby.“

„Co kdybys mu poskytl svátost oltářní, Lolku,“ napadlo
Marii.

Lolek přikývl. S růžovými tvářemi a zlatými kučerami při-
pomínal andílka. Svou vizáž dokonale využil při každodenním
ministrování páteru Wiktorovi v kostele svatého Petra
a Pavla. Marie ho měla ze všech „sluhů božích“ nejraději.
Nejen pro nevinný vzhled nebo pro to, jak obratně mával ka-
didelnicí, ale pro štědrý podíl vína v mešním kalichu. Pá-
ter Wiktor hřímal a dštil z kazatelny síru a s koncem kázání
předpovídal, že jeho nepolepšitelné ovečky opět stráví týden
v hříchu a neřesti. Ovšem poté, co Lolek převzal povinnost

připravovat „krev Kristovu“, začal se páter Wiktor objevovat na kazatelně různolící, shlížel na farníky s úsměvem a přál jim vše dobré. Jednou během kázání dokonce usnul.

„Hitler naneštěstí nepije,“ prohodil Lolek, ukázal prstem na článek a dodal: „Němčina je zajímavý jazyk.“

„Kolik jazyků umíš, Lolku? Jedenáct? Dvanáct?“

„Proboha, to ne! Jen deset.“

„Znáš v knihovně všechny knihy?“

„Kéž by! Ve čtvrtém patře bych z regálu o geometrii nevymenoval ani tři. Matematika mi nikdy nešla. Pythagoras měl s trojúhelníky daleko větší trpělivost.“

„A dětská literatura – pohádky, mýty, legendy...“

„Ty znám.“

„Pak mi jistě pomůžeš. Hledám jednu knížku pohádek.“

„Ezopovy bajky... nebo bratry Grimmy?“

„Konkrétně se jedná o jednu pohádku – o muže, který šplhá na nějakou horu...“ Marie se zamračila – nic víc si nepamatovala.

„A proč tam šplhá?“

„Právě že nevím.“

„Co hledá?“

„Nepamatuju si.“

„Co barva vlasů?“

„Těžko říct.“ Marie se kousla do rtu a svěsila hlavu.

„Nevadí. Ježíš taky neměl mapu a vrátil se z pouště,“ usmál se Lolek. Odvedl Marii do zadní části budovy. „Upozorňuju tě, Marie, že ačkoli jdeme do dětského oddělení, je to nejděsivější místo v celé knihovně... Pohled na sbírku lidské nevědomosti západního světa... no, a taky většiny východního. V těchhle regálech sídlí veškerá ponaučení a naděje, jakož i pradávné strachy ze zlé moci,“ rozmáchl se rukou.

Marie se rozhlédla. V rohu se nacházel dětský koutek s pečlivě srovnanými vláčky a panenkami. „Kde jsou děti?“

Lolek se uchechl. „Ty sem nechodí. Když jim předčítáme, sedí v přední části. Ti malí si myslí, že tady straší, a já s nimi